

RY 4/2020

Welcome to the RY Rakennettu Ympäristö Magazine and to our Theme Issue on Projects.

In Helsinki, 86 per cent of the population live in blocks of flats. At the beginning of this century, as there were high targets for the quantity of housing construction, the conventional flats no longer satisfied the demands of a developing society or of the residents. The Re-thinking Urban Housing Programme was initiated to increase the quality and appeal of living in blocks of flats and to introduce new personalized solutions to it. Ms. **Annikka Lindroos**, former Town Planning Architect of Helsinki City, now retired, introduces the programme.

Besides examining housing and building alternatives, the Programme has concentrated on the cost effects of town planning, including a life cycle analysis, and on new technical solutions. So far, the Programme has encompassed some 30 projects, including some that have utilized private plots and existing property. New residence models have been developed for families of different sizes. The use of architectural competitions has been encouraged.

One example of the Re-thinking Urban Housing Programme has been a project of affordable communal rental housing in the area of Sompasaari, a redeveloped East Harbour area of Helsinki. The result was a six-storey block of flats, of red brick and with 65 apartments of various sizes. Most apartments are small, since the principal target group is urban families with children. However, loft homes and communal homes give versatility to the whole. The principal designer was Mr. **Vesa Humalisto**, Architect and Founding Partner of the design company Inaro Oy. He gives us a short description of the project.

Next, we take a glimpse at the Austrian city of Salzburg, whose baroque centre is a Unesco World Heritage Site. We are presented two remarkable building projects in the City. Right next to the historic centre, sits now the new Paracelsus Bad & Kurhaus, a new wellness centre with swimming pools and saunas. It is the biggest building project of the City in the last 10 years. The other project is the Stadtwerk Life Sciences Campus, including a Medical University, also in the centre of the City in a former urban industrial district, but outside the protected historic centre. The works are presented by Ms. **Tiina Parkkinen-Berger**, Architect and co-founder of Berger+Parkkinen Architekten, a Vienna-based design company which designed both projects.

The Toritalo, an apartment building built in 2019 in the seaside town of Kotka in South-Eastern Finland, shows how contemporary architecture can complement an already established urban environment. It was designed by Mr. **Jani Prunnila**, Architect and Private Consultant, who also presents the project to us. The building matches the materials and proportions of the neighbouring buildings facing the town square, and gives the impression of always having been there. The Project was a candidate for the 2020 Finlandia Prize for Architecture.

There were few special national regulations in Finland on experimental building up to 2014. Local regulations did exist. Helsinki City Building Ordinance, for instance, gave BC the right to allow the builder to use untested materials in the name of experimenting, but monitoring the use was also specified. Mr. **Lauri Jääskeläinen**, formerly our Editor and now Senior Specialist with the Ministry of the Environment, tells us that in an amendment of our Land Use and Building Act in 2014, BC was given more discretion when new and untried design or calculation methods were used. Employing an outside expert also became possible in similar cases. Besides these special cases, BC can also rely on its general mandate to make exceptions of building regulations, although there are certain qualified regulations where exceptions are not allowed.

The services of Tampere City have been analysed and developed using a tool created by the City's Development Director, Dr. Keijo **Houhala**. The tool is called Value Scales, and it seeks answers to questions like Is our approach customer-oriented, and Is there value created in what we do. The tool is described here by Dr. Houhala and Ms. **Leena Jaskanen**, Architect and newly

appointed Head of the Tampere City Building Control Department. They also analyse how the work of a BC Department can be evaluated: not just in quantitative terms but also by the quality of customer service.

Helsinki City Building Control Services has now moved to a new location together with the whole administration of the City's Urban Environment Sector, 1500 persons all told. The Principal Designer, Mr. **Teemu Seppälä**, Architect with Lahdelma & Malkamäki Arkkitehdit Design Company, presents our new headquarters in the quickly developing Kalasatama area. The building is a bigish place, just over 40 000 m² on seven floors. The ground floor is largely open to the public and houses a restaurant etc, and is characterised by massive arches in the corners.

Apaja is a small collective that began five years ago as a group of architectural students in Oulu. The collective wishes to develop and create new knowledge in its chosen field, and especially to generate discussions of the built environment and related topics. To achieve these aims, the collective has organised low-threshold discussion events dealing with the built environment in Oulu and Helsinki. In 2018, it produced a work of multimedia street art in Sörnäinen, Helsinki, by Väinö Tanner Sports Field. This year, Apaja has published a statement and a reply to the Call for Action letter by Finnish artists to promote equality, diversity and anti-racism.

Oulu City Building Control has been much in the limelight recently with its customer-friendly and efficient work methods. Six members of the Department's staff tell us now how building projects are dealt with in this Department. The writers include our Society's current Chairman, Mr. **Pekka Seppälä** and our General Secretary, Mr. **Markku Hienonen** as well as the former Chief of the Department, Mr. **Tapani Mäkikyrö**. An important tool has been a system of early palavers with clients, when builders and designers of an entire city block have met to coordinate their plans.

The Department has appointed a group of experts, some of them from the private sector, to assess demanding renovation projects. Energy Efficiency has been promoted by appointing a renovation expert. The personnel have been given training in the use of Building Information Models. Training has been given to builders on humidity control on building sites. And humidity control has also been promoted by launching a project called Kuivaketju10, a procedure to reduce the risk of humidity damages all through a building's life cycle.

Mr. **Kari Kuosma**, Architect, is surely the most famous maker of cartoons in our country's construction business. He treats us to a short article on what this work is like. In fact, he finds that being a professional architectural consultant (which he is) has much in common with drawing cartoons. The elements of beauty, rhythm and articulation have their place in both lines of work.

Turku City aims to be carbon neutral by 2029. Low-emission mobility is an important part of this target. To find cleaner and resident-friendly traffic solutions, the City has joined the Civitas Eccentric Project, a multi-discipline initiative funded by the EU. The project includes developing digital information and payments systems for communal traffic, electrifying the City's public transport and increasing the use of biofuels in vehicular traffic, and also the first year-round city bike system (bicycle-sharing system) in Finland. The project has used the Kupittaa district, a somewhat congested area slightly outside the city centre, as a Living Laboratory area, where different measures have been tested in practice. Ms. **Annika Kunnasvirta**, Project Manager with Turku University of Applied Science, gives us an account.

And finally, we hear a colleague tell how partnership projects work in BC. The Helsinki City Building Control Services hired an outside consultant to go through feedback that the Department has collected from a private construction company. The reporter here is our new Editor, Ms. **Ulla Vahtera**, Architect and Team Leader with Helsinki BC. She recounts four different cases, each from a different Helsinki BC Team area. Among the things that the project taught us was that the most important timetable issue in our services is not how long it takes to process a building permit application. It is more important to tell the client the exact date when the decision will be made, and

to do this as early as possible. The four cases did not all have a happy ending, but the most positive result came from an analysis of the Department's electronic service, the Lupapiste. The service can be used for recording all interaction with the client, and the entire information flow is there for all parties to see. This helps to run the project in a logical fashion and to minimise misunderstandings.

Juhani Nortomaa

Tema i numret är projekt

Två särdrag kännetecknar bostadsbeståndet och –byggandet i Helsingfors. Den ena är höghusdominans. Den andra är stadens stora markägande. Stadens stadsplanarkitekt åren 2000 – 2017 **Annikka Lindroos** startade år 2005 samarbete med olika aktörer för att utveckla bostadsbyggandets mångsidighet och varians i höghus. Det kom ut 11 rapporter från olika ämnen. Gruppen fick via rapporter talrika idéer hur bostadshöghus borde utvecklas och myndighetsprocesser förändras. För att konkretisera och förverkliga idéer grundades år 2009 ett program för utvecklingen av höghus. Med i programarbete var stadsplanekontoret, byggnadstillsyn, fastighetsverk, stadskansliet och stadens bostadsproduktion. Olika slags utvecklingsprojekt har genomförts nu trettiotal. Projekt har fått ga-pris av Rakennustietosäätiö – Fonden för Bygginfo – år 2005 och av Finlands Arkitektförbund SAFA nu på hösten 2020.

Ett exempel av Helsingfors stads projekt att utveckla höghusbyggandet presenteras av arkitekt **Vesa Humalisto** av byrån INARO. Frågan är om hyresbostadshus i Sumparn för urbana barnfamiljer. I projektet forskades först med hjälp av **Johanna Lilius** trenden där unga barnfamiljer söker sina bostäder utanför stadskärnan. Vilka är de faktorer som bestämmer? Barnfamiljer behöver mycket utrymme och möjligheter att ombilda rum. T.ex. alkoven ger flexibilitet såsom loften. Tamburen kan planeras så att den liknar verandan. Lösningar kan vara ganska enkla. En viktig sak är naturligtvis prisnivån.

Arkitekt **Tiina Parkkinen** berättar hur två nya projekt av Architekten Berger + Parkkinen planerades och förverkligades i Salzburg kring den gamla stadsdelen som hör till UNESCOs världsarvslista. Den ena är en ny badinrättning. Paracelsus Bad & Kurhaus för dialog mellan Mirabell-parken, den gamla staden och nära liggande bergen. Hela takvåningen används för bastu och utehussimbassäng och bjuder fina vyer över staden. Projektet är certifierat av klimategenskap med GOLD och i september fick projektet arkitekturpris av delstaten Salzburg. Den andra är Life Science Campus "Stadtwerkareal" där behövdes en ny institutbyggnad för farmaci. I Salzburg har fungerat en särskild kommission från året 1983 som granskar och värdesätter alla byggprojekt över 2000 bruttokvadratmeter från arkitektursynvinkel, Gestaltungsbeirat. Gestaltungsbeirat omfattas av sakkunniga som nomineras av stadsfullmäktige för tre års period. Kommissionen samlas var annan månad och mötena är delvis öppna för publiken. Institutbyggnaden för farmaci fortsätter tematik som kännetecknar hela campus-området. I Österrike finns det i alla delstater nuförtiden Gestaltungsbeirat eller liknande. Projektörer har via Beirat ständig växelverkan mellan professionella institutioner i Österrike.

En samma släkt har ägt en central tomt i hamnstaden Kotka över ett hundra år. År 2015 blev det aktuellt att puffa nytt liv åt gamla byggnader och ersätta en del av byggnadsbestånd med nybyggnation. Arkitekt **Jani Prunnila** fick uppdrag av släkten. Den nya stadsplanen trädde i kraft i början av året 2017. En ny hyresbyggnad blev färdig i januari år 2019. Slutresultat blev så lyckat att huset kandiderade arkitekturens Finlandia-pris i höstas. Också invånare i Kotka har gett ett

allmänt godkännande för den nya byggnaden som representerar högklassigare boendestandard än normalt i vanliga höghus.

Experimentellt byggande är viktigt när syftet är att utveckla kostnadseffektiva och goda lösningar. **Lauri Jääskeläinen** från miljöministeriet ger en bild hur byggbestämmelserna möjliggör lösningar som inte alltid följer de normala och redan prövade. Utvecklingen av byggnadsteknik har skett via försök och missfall. T.ex. modern cement hittades av slump. Byggnadstekniska missfall har ofta lett till olyckor. Viktigt är då att ta lärdom av dom. Den nuvarande markanvändnings- och bygglagen innehåller inte direkta bestämmelser om experiment. Men många bestämmelser kan indirekt tolkas så att under vissa förutsättningar är det möjligt också att pröva nya lösningar. Finlands 50-åriga bostadsmässinstitution har under många mässor presenterat nya kreativa byggnader och byggnadssätt. Under sistone har via konkreta identiska byggnader forskats skillnader av CO₂-utsläpp mellan höghus byggd av betong och trä. Inom EU pågår arbetet för att främja byggnadsmaterialens cirkulation och återvinning men revision av EU:s byggproduktförordning kommer att ta flera år. Bostadsmarknaden och -planeringen har i större städer gynnat små lägenheter och behov finns för ny innovativ bostadsarkitektur.

Tammerfors nya byggnadsinspektör, arkitekt **Leena Jaskanen** skildrar ett verktyg, med vilket det är möjligt mångsidigt förstå, sparra och modellera kundbehov och -erfarenheter för en myndighetsorganisation. Verktyget har fått namn "arvovaaka", "värdevåg". De politiska beslutsfattare fäster ofta vikt bara vid lovbehandlingsens tid: hur snabbt byggnadstillsynsmyndigheten kan behandla olika lovärenden. En annan vanlig mätare är antalet behandla ärenden. För kunden är det oftast det allra viktigaste klara och entydiga regler och vetskap, när myndighetsbeslut kan väntas. För tjänsteinnehavare är viktigt att reflektera sin verksamhet, utveckla den och lära sig. För alla organisationer är väsentligt att människor som jobbar i en arbetsgemenskap har goda förutsättningar för att klara sig olika slags förväntningar och krav. Byggnadstillsynen får hela tiden respons både av kommunala politiker och av kunder. Med hjälp av "arvovaaka", "värdevåg", som baserar på tekn.dr. **Keijo Houhalas** forskningsarbete, kan byggnadstillsyn få en bättre bild av sin verksamhet.

Stadsmiljösektorn för Helsingfors stad har flyttat till en ny skräddarsydd byggnad som ligger centralt i Fiskehamnen alldeles nära metrostation. I sju våningar arbetar alla sektorns 1 500 arbetstagare. Första gången i Helsingfors historia har planeringsmyndigheten, byggnadstillsyn, fastighetsförvaltning och miljöförvaltningen samlats i samma byggnad. Arkitekt **Teemu Seppälä** från Arkitekterna Lahdelma & Mahlamäki skildrar projektet och den nya byggnaden i en kraftigt växande del av Helsingfors stad.

För fem år sedan började en grupp av arkitektstuderande reflektera världens situation och arkitekternas möjligheter att påverka framtidens förändringar. De första tre åren diskuterades kring kollektivet APAJA sinsemellan. År 2017 öppnades samtal för allmänheten och efter det har APAJA (Varpet) arrangerat evenemang "Arkitektur och film", gatukonstverk i Sörnäs och APAJA Moonshoots och olika slags workshops. Aktiva medlemmar i kollektivet är tio, som presenterar tillsammans sin verksamhet och dröm.

Byggnadstillsyn i Uleåborg är vida känd för sina innovativa och banbrytande arbetssätt. Allt började när DI **Tapani Mäkikyrö** valdes till chef år 1995. Mäkikyrö märkte snabbt hur vardagens byggande knappt uppföljde bestämmelsernas minimumkrav. Han började med hjälp av byggnadstillsynens personal ett systematiskt arbete för att höja byggandets kvalitet. Först fästes vikt vid fuktproblem. Verktygen var mestadels skolning och seminarier som fokuserades till olika partner inom projekteringen och arbetsledningen. Nästa steg var att förbinda familjer som började sitt egnahemsprojekt för att höja frivilligt kvalitetsnivå. Fördelen var att staden ägde största delen av småhustomter och staden kunde erbjuda förmåner via bättre byggandets kvalitet. Också arkitektur har varit med och stadsarkitektens tjänst flyttades till byggnadstillsyn. Utvecklingsarbete

som har fått många pris har fortsatt också med ledningen av tekn.lic. **Pekka Seppälä** som också är RTY:s ordförande. Energieffektivitet vid reparationer är ett tema som bäst.

Arkitekt **Kari Kuosma** berättar hur han började rita karikatyrer om arkitektur, först för sin egen lusts skull och senare offentligt när hans skämtbilder börjades publiceras i Arkkitehtiutiset AU, som är Finlands Arkitektförbundets månatlig informationstidskrift. Karriären vid AU fortsatte tio år innan några kolleger tyckte så illa om Kuosmas karikatyrer att det blev slut. Efter det har Kuosma publicerat sina ritningar i tre böcker. Den senaste som kom ut förra året har också översatt på engelska, och ryska och tyska översättningar är också på kommande. Kuosma vill att via hans ritningar också andra än arkitekter kan bättre förstå arkitektkonstens hemligheter och ta del i arkitekturdiskussion. RY-tidsskriften började publicera Kari Kuosmas ritningar från senaste nummer.

Politices magister **Annika Kunnasvirta** från yrkeshögskolan i Åbo ger en skildring om ett internationellt projekt CIVITAS ECCENTRIC som fokuserar att främja hållbar och smart trafik i fem europeiska städer. Med från Europa har varit Åbo från Finland och Madrid, Stockholm, München och Ruse. I Åbo koncentrerades i området Kuppis som har under tio års tid vuxit kraftigt. Målet har varit skapa goda möjligheter för gående och cykling så att privatbilismen minskas. Projektet har gett många lärdomar och nu är det lättare att förstå människornas trafikbeteende.

Tidskriftens nya huvudredaktör, arkitekt **Ulla Vahtera** reflekterar hur byggnadstillsyn i Helsingfors reagerade när stadens ledning inte var nöjd med byggnadstillsynens verksamhet efter det att byggföretag hade tagit kontakt med staden. Byggnadstillsyn är delad i fyra områden och varje team började utveckla sin verksamhet tillsammans med olika slags kunder. Det framgick att ofta det var fråga om förseningar i helt andra områden än byggnadstillsyn. Staden själ var inte alltid villig att främja god projektering. Men också goda resultat kunde uppnås och ta i bruk.

Arkitekt **Riitta Jalkanen** presenterar den danske arkitektens **Karsten Pålssons** bok "Construction and Design Manual" (2016). Pålsson betonar den historiska staden, den mänskliga skalan och variationer med byggnader, parker och allmänna platser. Vid stadsförnyelserna och kompletteringsbyggandet borde den gamla stadsstrukturen respekteras.

Redaktör **Jyrki Koulumies** har samlat material och intervjuat personer som var med när Finland åren 1972 – 1990 hade många stora byggprojekt i forna Sovjetunion, t.ex. i Svetogorsk och Kostamus. Kostnadmässigt var projekten viktiga för hela den finska byggsektorn. **Lauri Jääskeläinen** presenterar boken.

Else Aropaltio var en produktiv arkitekt som ritade tiotals höghus under 1950- och 1960-talet särskilt i Drumsö i Helsingfors. Arkitekt **Esa Laaksonen** har skrivit en bok om Aropaltios liv och arkitektur. Aropaltios bostadsplaner är ännu i dag funktionella och uppfyller krav för ett gott boende. **Lauri Jääskeläinen** har läst boken och berättar om Aropaltios karriär.

Lauri Jääskeläinen